

↓ AZ ALKOTMÁNY MÓDOSÍTÁSÁRA VONATKOZÓ T/9584. SZÁMÚ TÖRVÉNYJAVASLATRÓL ↓

A Társaság a Szabadságjogokért jogvédő szervezet álláspontja az Alkotmány módosítására vonatkozó, 2009. május 4-én benyújtott törvényjavaslatról.

I. Bevezető megjegyzések

A képviselői önálló indítványként 2009. május 4-én benyújtott törvényjavaslat az Alkotmány 61. §, 62. §, 63. §, és 70/A. § módosítását tartalmazza. A TASZ a törvényjavaslat visszavonását javasolja.

➔ **Az Alkotmány a demokratikus berendezkedés záloga. Nem szimbolikus eszközök tárháza, hanem normatív ereje van.** Az Alkotmányban az alapvető jogokat nagyon elvontan kell meghatározni, azok részletes kibontása a törvények és az Alkotmánybíróság feladata. **A büntetőpolitika nem lehet az alaptörvény tárgya.** Az Alkotmány hosszú távra szóló törvény, a benne foglalt rendelkezéseknek időtállóknak kell lenniük. A meglehetősen lakonikusan indokolt alkotmánymódosítási javaslat végiggondolatlan: az ad hoc fogalmak használata, az alapjogi tesztek figyelmen kívül hagyása nagy károkat képes okozni a demokratikus berendezkedésben.

➔ A TASZ álláspontja szerint a képviselőknek tartózkodniuk kell az ilyen javaslatoktól, ez ugyanis azt az aggályt veti fel, mintha 258 országgyűlési képviselő megfoszthatná az állampolgárokat alapvető jo-

gaiktól. Az alkotmányos alapjogokat nem az Alkotmány hozza létre, abban csupán megfogalmazást nyernek az eleve létező morális elvek: az emberi méltóság, a véleménynyilvánítás szabadsága, a gyülekezési és az egyesülési jog és a többi alapjog. **A jogalkotó és az Alkotmánybíróság közötti szemléletmódbeli különbséget alkotmánymódosítással feloldani cinikus hozzáállás, hiszen éppen az alkotmánybírósági kontrollt próbálják a képviselők kikerülni.** Az Alkotmány 32/A. § (1)–(2) bekezdése és az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (I) bekezdés b) és c) pontja szerint az Alkotmánybíróság nem vizsgálhatja felül és nem semmisítheti meg az Alkotmány egyetlen rendelkezését sem. Ha valamely rendelkezés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával az Alkotmány részévé vált, fogalmilag sem lehet annak alkotmányellenességét megállapítani. A jogalkotó és az Alkotmánybíróság közötti összeütközés lehetősége, az Alkotmánybíróság kontrollja a demokratikus hatalommegosztásból fakad. Az alkotmánymódosítás csak a legkritikábban alkalmazható megoldás, elsősorban olyan esetben indokolt, amikor éppen az alapjogok védelme kerül veszélybe. Erről azonban jelen módosítás kapcsán nincs szó. A benyújtott Alkotmánymódosítás olyan elvont értékek, mint a köznyugalom védelme érdekében állítana korlátokat a szólásszabadság, az egyesülés és a gyülekezési jog szabad gyakorlása elé.

➔ A benyújtott módosító javaslat társadalmi problémákat kíván megoldani. A TASZ álláspontja szerint az Alkotmány alkalmat-

lan erre a feladatra. Az ilyen jogalkotás diszfunkcionális, nem tesz mást, mint az Alkotmányban meghatározott értékeket és az alkotmányos követelményrendszert rombolja le. **Társadalmi problémákat ugyanis nem lehet alapjog-korlátozással megoldani, tévedés azt hinni, hogy e problémák oka az alapjogok szabályozásában keresendő.** A TASZ álláspontja szerint a gyűlölet-bűncselekmények terjedése súlyos problémát jelent. A kirekesztés, a szegregáció, a méltánytalanság, az intézményesült diszkrimináció az antiszemitizmus nem fog az alapjogok korlátozásától megoldódni. A Magyar Köztársaság felelőssége, hogy az oktatáspolitikát, a diszkrimináció és a szegregáció felszámolásával az elfogadást és tiszteletet biztosítsa minden nemzeti, etnikai és vallási kisebbség számára. Az előítéletes gondolkodásmód mindenfajta megnyilvánulását utasítsa el, ideértve az állami előítéletességet is.

➔ **A gyűlölet-bűncselekmények elleni fellépés nem Alkotmánymódosítást kíván, hanem a meglévő jogszabályok következetes betartatását, az állam aktív szerepvállalását a diszkrimináció és kirekesztés felszámolásában.**

2. Az Alkotmánymódosító törvényjavaslatról részletesen

I. §

„A véleménynyilvánítás szabadságának, valamint a sajtószabadságnak a gyakorlása nem

irányulhat nemzeti, etnikai, faji vagy vallási gyűlölet keltésére, a faji felsőbbrendűsége vagy a fajgyűlöltre alapozott eszmék hangoztatására, terjesztésére, valamint a személyeket vagy a személyek egyes csoportjait életüktől, emberi méltóságuktól, szabadságuktól megfosztani kívánó, politikai, katonai vagy katonai jellegű szervezet, csoport támogatására, dicsőítésére, népszerűsítésére, védelmezésére. Tilos az önkényuralmi rendszerek által elkövetett népirtás és más, emberiség elleni cselekmények nyilvános tagadása, kétségbe vonása, jelentéktelen színben való feltüntetése.”

➔ A 61. § új (5) bekezdésének első fordulatában meghatározott „gyűlöletkeltés” és a jelenleg is büntetni rendelt gyűlöltre uszítás közötti különbség nem világos, az indoklás semmiféle eligazítást nem ad ezen a téren. A hatályos büntető törvénykönyv kommentárja szerint a közösség elleni izgatás büntettét az követi el, aki nagy nyilvánosság előtt gyűlöltre uszít, illetve gyűlölet keltésére alkalmas egyéb cselekményt követ el. Eszerint a két fogalom azonos, amely ma is büntetendő. Ennek az Alkotmányba való átültetése felesleges, a megfogalmazása pedig pontatlan.

➔ A második fordulat azonban az eddigi alkotmányos alapjogi szemlélettől eltérően meghatározott eszmék hangoztatására vonatkozó tilalmat tartalmaz. A TASZ álláspontja szerint az eszmék hangoztatásának tilalma nem felel meg a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozására vonatkozó kritériumoknak. **Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a véleménynyilvánítás korlátozása csak akkor indokolt, ha a vélemény külső korlátba ütközik. A véleménynyilvánításhoz való jog nem korlátozhatatlan alapjog, azonban fokozott védelmet élvez.** A véleménynyilvánítás szabadságával szembeni korlátozás súlya, a védendő tárgykört illetően eltérő. Nagyobb a súlya akkor, ha valamely másik alapjog érvényesítésére szolgál, kisebb, ha ilyen jogokat mögöttesen, valamely intézmény közvetítésével véd, és legkisebb, ha csupán valamely elvont érték, mint például a köznyugalom a védelem tárgya. [30/1992. (V. 26.) AB hat.] A strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága kimondta, hogy a véleménynyilvánítás nem csak azokra az információkra, eszmékre vonatkozik, amelyeket kedvezően fogadnak vagy nem tar-

tanak bántónak, illetve amelyek indifferensek, hanem és különösen azokra, amelyek sokkolnak, sértik és zavarják az államot vagy a lakosság bármely részét. Nincs semmi értelme annak, hogy ezt a szabadságot csak addig biztosítsuk, míg az elfogadott véleménnyel összhangban használják. (Handyside v. UK 1999.) Ez a védelem természetesen nem illeti meg a gyűlöletbeszédet. Azonban a tervezett alkotmánymódosítás a gyűlöletet nem keltő a köznyugalom közvetlenül nem sértő véleményeket is kizárná a szabad szólás keretei közül.

➔ Az alkotmánymódosítás ugyancsak figyelmen kívül hagyja a véleménynyilvánítás tartalomsemleges védelmének elvét. A véleménynyilvánítás szabadsága a véleményt annak érték- és igazságtartalmára való tekintet nélkül védelem illeti meg. **A korlátozás alapja a vélemény által kiváltott hatás lehet, de nem annak tartalma. Amennyiben a vélemény gyűlöltre uszít, akkor az már ma is büntetendő, az nem része a szólás szabadságnak.** Az alkotmánymódosítás azonban ezt figyelmen kívül hagyva azt is tiltani rendelné, amikor a vélemény hatásában még csak mások alapvető jogát vagy a köznyugalom közvetlenül sem sérti vagy veszélyezteti. A sérelem hiányában nem indokolt a korlátozás. A javaslat ugyanis akkor is büntetőjogi szankció alkalmazását írja elő, ha a beszéd a köznyugalom közvetlenül nem sérti vagy nem veszélyezteti. Az elnagyolt szövegezés jól mutatja a „dicsőítés” és „népszerűsítés” fogalmak használatát, amelyek közötti különbségre az indoklás nem tér ki.

A véleménynyilvánítás szabadsága alapvető védendő értékünk, célja, hogy mindenki szabadon kifejtthesse álláspontját. Az álláspontok kifejtésének tiltása csak nagyon szűk körben lehet indokolt és a korlátozásnak minden esetben arányosnak kell lennie az elérni kívánt céllal.

2. §

„A gyülekezési jog gyakorlása nem irányulhat nemzeti, etnikai, faji vagy vallási gyűlölet keltésére, a faji felsőbbrendűsége vagy a fajgyűlöltre alapozott eszmék hangoztatására, terjesztésére, valamint a személyeket vagy a személyek egyes csoportjait életüktől, emberi

méltóságuktól, szabadságuktól megfosztani kívánó, politikai, katonai vagy katonai jellegű szervezet, csoport támogatására, dicsőítésére, népszerűsítésére, védelmezésére.”

➔ **A gyülekezési joggal kapcsolatos részletszabályok kialakítását a gyülekezési törvényben kell meghatározni. A gyülekezési jog korlátainak átgondolása, a kritériumok meghatározása halaszthatatlan feladat.** A gyülekezési jog gyakorlásának akadályozása, a gyülekezési jog jogellenes gyakorlása több problémát felvet, amelyet a jogalkotó legutóbb a büntető törvénykönyvben és a szabálysértési törvényben próbált rendezni. Ezen szabályok kidolgozásának helye a gyülekezési törvény, amelynek mind hatálya, mind az alapjog gyakorlásának módja felülvizsgálatra szorul.

➔ A jogalkotó egyetlen mondatban fűz indokolást a törvényjavaslat 2. §-hoz, amellyel a hatékony fellépést igyekszik az előterjesztő megalapozni. A jogalkalmazás hatékonysága nem az Alkotmány rendelkezéseivel és az alapjogok csökkentésével oldható meg. A gyülekezési törvény 1. § (3) szerint a gyülekezési jog gyakorlása jelenleg sem valósíthat meg bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást, valamint nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével.

3. §

„Az egyesülési jog gyakorlása nem irányulhat a személyeket vagy a személyek egyes csoportjait életüktől, emberi méltóságuktól, szabadságuktól megfosztani kívánó, politikai, katonai vagy katonai jellegű szervezet, mozgalom, csoport létrehozására és működésére.”

➔ Az élet, emberi méltóság és szabadság megfosztására irányuló politikai, katonai vagy katonai jellegű szervezetek ma sem hozhatóak létre. Az egyesülési törvény 2. § (2) kimondja [a]z egyesülési jog gyakorlása nem sértheti az Alkotmány 2. §-ának (3) bekezdését, nem valósíthat meg bűncselekményt és bűncselekmény elkövetésére való felhívást, valamint nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével. A jogalkotó egyetlen mondatban fűz indokolást a törvényjavaslat 3. §-hoz, amellyel a hatékony fellépést igyekszik az előterjesztő megalapozni. A jogalkalmazás hatékony-

sága nem az Alkotmány rendelkezéseivel és az alapjogok csökkentésével oldható meg.

4. §

„A nemzeti, etnikai, faji vagy vallási gyűlölet keltését, valamint a faji felsőbbrendűségre vagy a faj gyűlöletre alapozott eszmék terjesztését a büntető törvény akkor is szigorúan bünteti, ha az mások alapvető jogát vagy a köznyugalmat közvetlenül nem sérti vagy nem veszélyezteti.”

➤ Az indokolás szerint a 4. § célja, hogy kimondja, a véleménynyilvánítási szabadsággal kapcsolatban az Alkotmányba iktat-

tott tilalom megsértését büntetőjogi szankcióval kell büntetni. **A tervezett Alkotmánymódosítás teljes mértékben figyelmen kívül hagyja mind az Alkotmánybíróság által meghatározott alapjogi rendszert, mind a büntetőjog célját és szerepét, annak ultima ratio jellegét.** Amennyiben sem mások alapvető jogát, sem a köznyugalmat közvetlenül nem sérti, s még csak nem is veszélyezteti a vélemény, akkor nincs olyan indok, amely a büntetőjogi üldözést megalapozná.

➤ A kezdeményezett alkotmánymódosítás nem illik bele az Alkotmány és az Alkotmánybíróság által kialakított rendszer-

be, amely meghatározza a kommunikációs szabadságjogok, ezen belül a véleménynyilvánítás, az egyesülés és a gyülekezés szabadságának tartalmát. Az alapjogi rendszerbe nem illeszthető bele egy olyan büntetőjogi szabályozás, amely a szükségesség és arányosság tesztjét kiiktatva a büntetőjog ultima ratio jellegét hagyja figyelmen kívül.

➤ A benyújtott Alkotmánymódosítás nagyon veszélyes. Veszélyezteti az alkotmányos alapjogok rendszerét, ezen keresztül pedig a demokráciát. Kérjük az előterjesztőket, hogy az Alkotmányt módosító javaslatot vonják vissza.

Kiadta a

TÁRSASÁG A SZABADSÁGJOGOKÉRT
TASZ

2009 MÁJUSÁBAN

1084 BUDAPEST,
Víg utca 28. I. em. 3.
Tel./Fax: 209-0046; 279-0755
e-mail: tasz@tasz.hu
<http://www.tasz.hu>
Adószám: 18067109-1-42